

commentaar van de redactie

Rechtsgevoel

Rechterlijke uitspraken worden vaak heftig bediscussieerd. Velen matigen zich daarbij een oordeel aan dat uitgaat boven wat op de geldende juridische gronden is gebaseerd. Daarbij beroept men zich soms op het gekwetste rechtsgevoel. Dat is echter een bedenkelijk uitgangspunt.

Twee jaar gevangenisstraf kreeg de zestienjarige jongen die in de koninginnennacht in Zaamslag een volwassen plaatsgenoot dood sloeg met een hamer, toen de man een groep jongens aansprak op hun ergerlijk gedrag. Het is de maximale straf die er in het jeugdrecht op doodslag staat, maar volgens velen is die straf veel te licht. Ook parlementsleden voegden zich in het koor der critici. Blijkbaar schiet de wet, waaraan het parlement werkt en waarop de rechter zich beroept, te kort. Had men zelf op de rechterstoel gezeten, zo geven velen op de verschillende discussieforums aan, dan was de jongen tot levenslang of nog erger veroordeeld.

Het lijkt in zo'n geval of er iets mis is met het strafrecht of met de manier waarop het wordt uitgevoerd. Voordat men die conclusie trekt en de betrokken instanties daar op aanspreekt, is het wel goed om te bedenken dat het op een afstand makkelijk oordelen is. De zaak lijkt simpel en de gevoeligheden zijn groot. Wie zich in een zaak verdiept en de gelegenheid krijgt alle factoren van verschillende kanten te bekijken zal inzien dat een rechter vaak voor een dilemma staat. Veel belangen spelen een rol. Er moet recht geschieden. Waar mogelijk moeten schulden worden vereffend. Ook het belang van de schuldige mag niet uit het oog verloren worden. Dat hangt ook samen met het belang van de samenleving waarin de betrokkenen hun plek moeten zien te vinden. In de brievenrubriek of aan de borreltafel kan men zich de weelde veroorloven om slechts één kant van de zaak te benadrukken. Doorgaans is dat hetgeen het meeste in het oog springt en waarbij men zich het eerst betrokken voelt: het verdriet en onrecht wat het slachtoffer en zijn omgeving is aangedaan. Men heeft het dan over het rechtsgevoel. Dat wordt gekwetst als de straf niet in verhouding lijkt te staan tot de misdaad.

Dit is niet de plek om de afwegingen van de rechter nog eens door te nemen of om het vonnis te beoordelen. Het ontbreekt hier ook aan de nodige dossierkennis om het op te nemen voor de dader. Vooralsnog is er geen reden om te twijfelen aan het functioneren van ons rechtssysteem. En als dat al zo zou zijn, dan zijn er voldoende mogelijkheden om daar via de wetgevende macht wat aan te doen. Al het publiekelijke geuite ongenoegen roept wel de vraag op of men zich niet al gemakkelijk van de zaak afmaakt door vanuit dat gekwetste rechtsgevoel zulke harde oordelen uit te spreken. Dat heeft namelijk ook iets goedkoops. Door zo nadrukkelijk te wijzen op de schuldige en de ernst van de misdaad, blijft men zelf eenvoudig buiten schot. Alsof de grens tussen goed en kwaad zo duidelijk te trekken is. Bij de betreffende misdaad speelde alcoholmisbruik en groepsgedrag een grote rol. Men zou ook nog kunnen vragen naar de gezinssituatie van de jongen. Het nieuws over deze vreselijke misdaad en de manier waarop de rechter daarop reageert zou ook aanleiding kunnen zijn om over die aspecten na te denken. En dan niet om verzachtende omstandigheden aan te voeren – iets waar menig commentator zich boos over maakt – maar juist om de discussie eerlijk te voeren. Want op deze manier komen ook gevoeligheden in het gezichtsveld die het eigen leven betreffen. Hoe ga ik om met alcohol? Hoe gedraag ik mij in een groep met dwingende gedragsregels? Wat breng ik mijn kinderen bij? Dan komt er misschien ook nog enige ruimte voor gevoel voor de dader. Kan ik het mij voorstellen dat ik in bepaalde omstandigheden een ernstige misstap bega? Zou ik dan ook niet mogen hopen op een nieuwe kans?